

KALBİN MANEVÎ HASTALIKLARINDAN YALAN VE KORUNMA YOLLARI

Mehmet Soysaldı *

Günümüzde pek çok değer yargısı değişmiş, insanlar ahlâkî bir erozyona uğramıştır. Çoğu insan kendisinin iyi bir insan olduğunu ve kötü bir ahlâk yapısına sahip olmadığını iddia eder. Kimseye zararının dokunmadığını ve kötü yönlerinin olmadığını söyler. Halbuki, bu insanların büyük bir çoğunluğu, Allah'ın hoşnut olmadığı, insanlara yasakladığı birçok kötü ahlâk özelliğine sahiptir. Ancak bu kötü ahlâk özellikleri, toplum içinde yaygınlaştığı ve olağan karşılanarak kabul gördüğü için, kötü ve çirkin karşılanmamaktadır. Örneğin, yalan söylemek günümüzde insanlar arasında çok yaygın hale gelmiş olan kötü huylardan birisidir. Allah'ın çirkin gördüğü ve şiddetle kaçınmamızı istediği bir davranıştır. İşte bu makalede günümüz insanında yaygın bir hal almış olan yalan hastalığı üzerinde duracak ve yalanın zararları ve ondan korunma yollarını açıklamaya çalışacağız.

1. Yalanın Tanımı

a) Sözlük Anlamı: Arapça “Ke-Ze-Be” fiilinden türetilen kizb kelimesi, sözlükte; “gerçeği gizlemek, gerçeği çarpıtmak, birini aldatmak vb. amacıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı söz” anlamında kullanılmaktadır.¹ Sıdk yani, doğruluğun zıddı olan kizb kelimesi, Türkçede “yalan” kelimesiyle ifade edilmektedir.²

b) Terim Anlamı: Sözün gerçeğe uygun olmaması şeklinde tarif edilmektedir.³

* Doç. Dr., Fırat Üniv. İlahiyat Fakültesi. Tefsir Anabilim Dalı, e-mail: msoysaldi@hotmail.com

1 Ebu'l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzur, *Lisanu'l-Arabi'l-Muhit*, Dâru'l-Fikr, 3.Baskı, Beyrut 1994, c. I, s. 704.

2 *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, Interpress Basın ve Yayıncılık, İstanbul, ts., c. XXIV, 12370; *Ansiklopedik İslâm Lügati*, İstanbul 1982, c. II, s. 758.

3 Ali b. Muhammed eş-Şerif Cürcanî, *Kitabu't-Ta'rifât*, Beyrut, ts., s. 183.

Türkçede yalan söylemek, gerçeği gizlemek, çarpıtmak ya da olmayan bir şeyi varmış gibi göstermek demektir. Yalan söyleyen, yalan söylemeyi huy edinmiş olan kimseye ise yalancı denilir. Yalancılık çok çirkin bir huydur.

2. Yalanın Hükümü

İslâm dini yalanı haram kılmış ve şiddetle yasaklamıştır. Aynı zamanda dinimizde yalan bütün kötülüklerin anası olarak kabul edilmiş ve insanların kesinlikle sakınması gereken manevî hastalıklardan biri olarak nitelendirilmiştir. Hatta bir hadiste Müslümanın belki korkak olabileceği, cimri olabileceği ama asla yalancı olmayacağı ifade edilmiştir.⁴ Yalanın haram olduğunu ve kesinlikle sakınılması gereken bir manevî hastalık olduğu çeşitli ayet ve hadislerde ifade edilmiştir. Burada konuyla ilgili bazı ayet ve hadisleri zikretmek istiyoruz.

3. Kur'an'da Yalan Kavramı

Kezb kavramı, Kur'an'da çok kullanılan kavramlardan biridir. Çeşitli türevleriyle tam 382 yerde geçmektedir.⁵ Kur'an'da yalanın kötülüğünü belirten ve yalandan sakınmayı tavsiye eden birçok ayet bulunmaktadır. Mesela, Yüce Allah: "Ey Müminler! Allah'a karşı gelmekten sakının, doğru söz söyleyin."⁶, "...yalan sözden kaçınınız."⁷, "...Allah, yalancı ve nankör olan kimseyi doğru yola iletmez."⁸ buyurmaktadır.

Kur'an'dan anlaşıldığına göre, yalan, kafir ve münafık sıfatıdır. Yalan, küfürün en önemli esası, nifakın en bariz alameti, Allah'ın bildiğine muhalif iddiada bulunmanın adıdır.

Kur'an'da Zikredilen Yalancılar

İlk Yalancı Şeytandır

Şeytanın en belirgin özelliklerinden biri yalancılıktır. Nitekim bu hususta Yüce Allah: "O size daima kötülüğü, çirkin işi ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi emreder."⁹ buyurur. Şeytan insanın içinde bulunan kötü düşünce ve arzuları körükler ve insanın kötülük yapmasını kolaylaştırır. Yalancılık ta şeytanın

4 Malik b.Enes, *el-el-Muvatta'*, İstanbul 1981, ss. 989-990.

5 Muhammed Fuad Abdulkaki, *el-Mu'cemü'l-Müfehres Li Elfazı'l-Kur'ani'l-Kerim*, Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabî, Beyrut, ts., ss. 598-602.

6 Ahzab, 33/70.

7 Hac, 22/30.

8 Zümer, 39/3, bk., Mümin, 40/281.

9 Bakara, 2/169.

insan üzerindeki etkilerinden biridir. Şeytan insana yalanı kolay bir yol olarak gösterir ve onu yalan söylemeye teşvik eder. İmanı zayıf olan insanlar da şeytanın bu telkinine uyarak yalan söylemeye başlar. Nitekim Yeryüzünde ilk yalan söyleyen de şeytandır. Şöyle ki: Allah, ilk insan Hz. Âdem'i yarattıktan sonra meleklerle Hz. Âdem'e secde etmelerini emretmiş, melekler Allah'ın bu emrine itaat ederek secde etmişler, şeytan ise, büyüklük taslayarak Allah'ın emrine karşı gelmiş ve Hz. Âdem'e secde etmemiştir. Bunun üzerine Yüce Allah, şeytanı huzurundan ve rahmetinden kovmuş ve ahirette de ebedi olarak cehennem azabına atacağını vaat etmiştir. Şeytan ise, kendisinin Allah'ın azabına uğramasına sebep olan insanı Allah'ın yolundan alıkoymak için ant içmiş ve ilk olarak da Hz. Âdem ve eşi Havva'yı aldatmaya çalışmış ve onlara yalan söylemiştir. Nitekim Şeytanın Hz. Âdem'e söylediği yalanı Kur'an şöyle bildirir: *"Şeytan onlara, gözlerinden gizlenmiş olan edep yerlerini açığa çıkartmak için vesvese verdi. Onlara şöyle telkinde bulundu: 'Rabbinizin size bu ağacın meyvesini yasaklamasının tek sebebi, sizin meleklerden veya ölümsüz hayata nail olanlardan olmanızı önlemektir' diyerek, kendisinin onların iyiliğini istediğine dair yemin üstüne yemin etti."*¹⁰ Bu ayette açıkça görüleceği gibi şeytan Hz. Âdem'e yalan söyleyerek onu kandırmıştır. Ayrıca yemin ederek, kendisinin iyi niyetli olduğunu ifade etmiştir. İşte yalancılar genellikle bu özelliktedirler. Yani yalan söylerken kendilerini insanlara inandırmak için iyi niyetli olduklarını söyleyerek bol bol yemin ederler.

Başka bir ayette ise, şeytanın insanlara yalan vaatlerde bulunduğunu Allah şöyle haber vermektedir: *"Hesaplar görülüp iş tamamlanınca şeytan onlara şöyle diyecek: Allah size doğru vaatte bulundu. Ben de size bir şeyler vaat ettim ama sözümde yalancı çıktım. Doğrusu benim size istediğimi yaptırarak bir gücüm yoktu, sadece ben sizi davet ettim, siz de çağrımı kabul ettiniz. O halde beni ayıplamayın, kendi kendinizi kınayın. Ne ben sizi kurtarabilirim, ne de siz beni kurtarabilirsiniz. Ben, sizin daha önce beni Allah'a ortak koşmanızı da reddetmiştim. Elbette, böyle zâlimlerin hakkı gayet acı bir azaptır."*¹¹

Şeytan her zaman yalan söyler ve insana sürekli yalan söylemeyi telkin eder. İnsan bir karar verirken, bir şeyi düşünürken, içinde hem vicdanının sesi hem de şeytanın fısıldamaları olur. Akıl ve vicdan sahibi, Allah'a ve ahirete inanan bir mümin her zaman vicdanının sesini dinler. Diğerleri ise çoğunlukla şeytanın sesini dinler. Ancak şeytanın her söylediği yalandır. Örneğin, hırsızlık yapan birini şeytan boş vaatlerle ve yalanlarla aldatmaktadır. *"İhtiyacın var şunu alsan ne olur? Zaten kimse de seni görmez. Bu hırsızlık bile sayılmaz, küçücük*

10 Araf, 7/20-21.

11 İbrahim, 14/22. Bu hususta başka ayetler için bk., Nisa, 4/120; Haşr, 59/16.

bir şey" gibi sözler söyler. Gerçekte ise, hiç kimse görmese ve fark etmese dahi, Allah her an görmekte ve işitmektedir.¹² Allah Kur'an'da insanları şeytana karşı uyarmış ve onun insanları aldatıldığını ve aldanmalarının sonunun cehennem olduğunu bildirmiştir: *"Şeytan onlara sadece vaatlerde bulunur, birtakım kuruntularla oyalar. Şeytan aslında onlara kuru bir aldatmadan başka ne vaad eder ki, işte öylelerinin varacağı yer cehennemdir ve oradan kurtuluş için hiçbir çare bulamazlar."*¹³

Şeytanın aldatma yolları sayılamayacak kadar çok ve çeşitli olup, nefislere de caziptir. Şeytan, insanı en zayıf tarafından aldatmaya çalışır. Yalan ve boş vaatler şeytanın en temel özelliklerindendir. Yalan söyleyen bir insan şeytanı dinliyor ve ona itaat ediyor demektir. Şu ayetler bazı insanların şeytana itaat etmelerinin sebeplerini açıklamaktadır: *"Onlar, Allah'tan başka bir kısım dişilere (dişi isimli tanrılara) tapıyorlar. Onlar aslında Allah'ın lanet ettiği o inatçı şeytanlardan başkasına yalvarmıyorlar. Allah şeytanı lanetledi; o da: 'Yemin ederim ki kullarından bir pay edineceğim' dedi."*¹⁴ Aslında hiç kimse 'şeytana tapıyorum' demez, fakat işi gücü şeytanlık olan, hep şeytanı sevindirecek işler yapan kimse, ona ibadet ediyor demektir.

En Büyük Yalancılar Kafirlerdir

Kafirler, Allah'ın ayetlerini işittikleri halde kibirlerinden dolayı sanki hiç işitmemiş gibi inkârlarına devam ederler. *"Vay haline her yalancı ve günahkar kişinin ki, kendisine okunan Allah'ın ayetlerini işitir de sonra büyüklük taslayarak sanki hiç onları duymamış gibi (küfürde) direnir. İşte onu acı bir azap ile müjdele."*¹⁵ İşte yalancının en büyüğü ve en çirkini Allah'a karşı söylenen yalandır. Nitekim Yüce Allah yalancı kafirleri bize şöyle anlatmaktadır: *"Allah'a karşı yalan uyduran, kendisine gelen gerçeği (Kur'an'ı) yalan sayandan daha zâlim kim vardır? Kafirler için cehennemde bir yer mi yoktur."*¹⁶, *"Uydurduğu şeyleri Allah'a mal edip O'nun adına yalan söyleyen kimselerin kıyamet günü yüzlerinin kapkara kesildiğini görürsün. Allah'a karşı böyle kibirli davrananlar, büyüklük taslayanlar için cehennemde yer mi yok?"*¹⁷

Allah hakkında yalan uydurmak; O'na ortak koşmak, evlat nispet etmek ve Allah'ın sıfatlarını inkâr etmek şeklinde görülür.¹⁸ Böyle kafirlerin durumunu

12 Harun Yahya, *Kur'an'da Yalancının Yöntemleri*, Araştırma Yayıncılık, İstanbul 2002, ss. 39-40.

13 Nisa, 4/120-121.

14 Nisa, 4/117-118.

15 Casiye, 45/7.

16 Zümer, 39/32.

17 Zümer, 39/60.

18 Bk., Saffat, 37/86, 151-152; Kehf, 18/4-5; Al-i İmran, 3/75, 78; Saf, 61/7; Yunus, 10/69; Nisa, 4/50.

Yüce Allah şöyle anlatmaktadır: *“Uydurduğu yalanı Allah’a isnat edenden daha zâlim kim olabilir? Onlar Rablerinin huzuruna getirilecekler ve şahitler de: ‘İşte Rableri hakkında yalan uyduranlar! İyi biliniz ki Allah’ın lâneti zâlimlerin üzerinedir.’ diyeceklerdir. O zâlimler ki insanları Allah’ın yolundan çevirirler ve onu eğri göstermek isterler. Ahireti de inkâr ederler. Allah onları azaba uğratmak isterse, onlar dünyadan kaçıp Allah’ın hükmünden kurtulamazlar. Allah’tan başka kendilerini koruyacak hamiler de bulamazlar. Onların azabı kat kat olur. Çünkü onlar, gerçekleri işitmeye tahammül etmiyorlar ve hakikati de göremiyorlardı.”*¹⁹

Allah’a karşı söylenen en büyük yalanlardan biri de insanların kendilerinin helâller ve haramlar uydurmalarıdır. Allah, bunların durumunu şöyle bildirir: *“Dillerinizin yalan olarak vâsfettiği şeyler hakkında, ‘Bu helâldir, bu haramdır’ demeyin, çünkü Allah’a karşı yalan uydurmuş olursunuz. Kuşkusuz Allah’a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa eremezler.”*²⁰

Dinde helâl ve haramı belirlemek sadece Allah ve Resulüne mahsustur. İnsanların böyle bir hakları kesinlikle yoktur. Kendi nefsi arzuları doğrultusunda bazı şeyleri helâl bazı şeyleri de haram sayanlar Allah’a karşı büyük bir iftira ve yalan söylemiş olmaktadırlar. Bu tür insanlar büyük bir günah işlemektedirler, onların ahiretteki cezaları da çok büyüktür. *“De ki: Allah’ın size ihsan ettiği rızıklardan, bir kısmını helâl, bir kısmını da haram yapmanıza ne dersiniz? De ki: Allah mı sizin böyle yapmanıza izin verdi, yoksa siz Allah’a iftira mı ediyorsunuz?”*²¹

Münafıklar, İki Yüzlü ve Yalancıdırılar

Bilindiği gibi münafık, dışından mümin görünüp, içinden inkâr eden iki yüzlü insandır. Münafıkların en belirgin özelliklerinden biri yalancılıktır. Çünkü onlar Allah ve Resulüne iman etmedikleri halde iman ettiklerini söylerler. Kafirlerle baş başa kaldıklarında gerçek kimliklerini ortaya koyarak, biz sizinle birlikteyiz. Biz, müminlerle alay ediyoruz derler. Nitekim Yüce Allah münafıkların bu özelliklerini Bakara suresinde şöyle belirtmektedir: *“Münafıklar, müminlerle karşılaştıkları vakit ‘Biz de iman ettik.’ derler. Fakat şeytanlarıyla baş başa kaldıkları zaman: Biz sizinle beraberiz, biz onlarla (müminlerle) sadece alay ediyoruz, derler. Allah da kendileriyle alay eder ve onları taşkınlıkları içinde bırakır, bocalayıp dururlar. İşte onlar o kimselerdir ki, hidayet karşılığında sapıklığı satın aldılar da ticaretleri kâr etmedi, doğru yolu da bulamadılar.”*²²

19 Hud, 11/18-20.

20 Nahl, 16/116.

21 Yunus, 10/59.

22 Bakara, 2/14-16.

Yine münafıkların yalancılıkları şu ayetlerde açıkça belirtilmektedir: “Münafıkların, kitap ehlinde inkâr eden dostlarına: Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız, mutlaka biz de sizinle beraber çıkarız; sizin aleyhinizde kimseye asla uymayız. Eğer savaşa girerseniz, mutlaka yardım ederiz, dediklerini görmedin mi? Allah onların yalancı olduklarına şahitlik eder. Ant olsun eğer onlar çıkarılırsalar, onlarla beraber çıkmazlar; savaşa girmiş olsalar, onlara yardım etmezler; yardım etseler bile arkalarını dönüp kaçarlar, sonra kendilerine de yardım edilmez.”²³

Münafıklar yaptıkları hinliklere çeşitli yalanlar uydururlar. Allah onların bu hainliklerini de bizlere şöyle haber vermektedir: “Göçebe Araplardan geri bırakılanlar, sana diyecekler ki: ‘Mallarımız ve çocuklarımız bizi, (seninle beraber gelmekten) alıkoydu. Bizim için mağfiret dile.’ Onlar dilleriyle kalplerinde olmayan bir şeyi söylüyorlar. De ki: ‘Allah size bir zarar vermek istemiş, yahut size bir yarar vermek istemiş olsa Allah’ın, sizin için dilediğine kim engel olabilir?’ Hayır (hiç kimse engel olamaz), Allah yaptıklarınızı haber almaktadır.”²⁴

Hz. Yusuf’un Kardeşleri Yalancıdır

Kur’an’da yalancılıkları anlatılan insanlardan bir kısmı da Hz. Yusuf’un kardeşleridir. Hz. Yusuf’un kardeşlerinin Kur’an’da bildirilen yalanları sırasıyla şöyledir: Hz. Yusuf’un kardeşleri babalarının Hz. Yusuf’u kendilerinden çok sevdiğini söyleyerek onu kıskanmışlardır. “(Kardeşleri) dediler ki: Yusuf ve kardeşi (Bünyamin) babamıza bizden daha sevimlidir. Halbuki biz kalabalık bir cemaatiz. Şüphesiz ki babamız apaçık bir yanlılık içindedir.”²⁵

Bu kıskançlıkları ve hasetleri onları çeşitli kötülükler işlemeye sevk etmiştir. Hz. Yusuf’un kardeşleri, onu kıskandıkları için öldürmeye karar vererek bir plan yapmışlar ve “(Aralarında dediler ki:) Yusuf’u öldürün veya onu (uzak) bir yere atın ki babanızın teveccühü yalnız size kalsın! Ondan sonra da (tövbe ederek) salih kimselerden olursunuz.”²⁶

Bu çirkin planlarını gerçekleştirmek için yalana müracaat etmişlerdir. Önce babalarına kardeşlerinin kendileriyle gelmesini istediklerini söylemişler ve onu çok iyi koruyacaklarına dair söz vermişlerdir. “Dediler ki: ‘Ey babamız! Sana ne oluyor da Yusuf hakkında bize güvenmiyorsun! Oysa ki biz onun iyiliğini istemekteyiz. Yarın onu bizimle beraber (kıra) gönder de bob bol yesin (içsin), oynasın. Biz onu mut-

23 Haşr, 59/11-12.

24 Fetih, 48/11.

25 Yusuf, 12/8.

26 Yusuf, 12/9.

laka koruruz.”²⁷

Bu planları için babalarından kardeşlerini kendileri ile göndermesini istemişlerdir. Babaları olan Hz. Yakup’un tereddüt ettiğini görünce de, onu koruyacaklarına dair and içmişlerdir. Oysa, daha en baştan planları Hz. Yusuf’u korumak değil öldürmektir. Bunların hepsi, Hz. Yusuf’u öldürmek için kurdukları tuzağın bir parçasıdır.

Hz. Yakup’un Hz. Yusuf’u daha çok seviyor olmasından dolayı yanıldığını söylemeleri de bir yalandır. Çünkü, onlar da mutlaka Hz. Yusuf’un kendilerinden çok daha üstün ahlâklı ve sevimliye daha layık olduğunun farkındadırlar.

Kardeşlerini öldürdükten sonra salih bir topluluk olamayacaklarını hepsi bilmektedir. Ancak, biri böyle bir yalan söyledikten sonra hepsi bunu kabul ederek, yapacakları ahlâksızlığı ve zalimliği masum göstermek istemektedirler. Ayrıca, görünürde babalarının sevgisi için bunu yapıyor görünmektedirler. Bu da bir yalandır, çünkü kardeşlerini öldürebilecek ahlâkta olan insanlar gerçek sevgiden anlamazlar ve böyle bir talepleri de olmaz. Onlar sadece kıskançlık ve rekabet yüzünden kardeşlerini öldürmek istemektedirler.²⁸

Yusuf suresindeki konuyla ilgili ayetlerde açıkça görüldüğü gibi yalancılar kendilerini çok iyi niyetli ve masum göstermek için büyük bir titizlik göstermektedirler. Nitekim, *“Dediler ki: Hakikaten biz (kuvvetli) bir topluluk olduğumuz halde, eğer onu kurt yerse, o zaman biz gerçekten aciz kimseler sayılırız.”²⁹*

Böylece amaçlarının kardeşlerinin iyiliği olduğunu vurgulamakta ve onun güvenliği için teminat bile vermektedirler. Hz. Yusuf’un kardeşleri yukarıdaki ayetlerde de görüldüğü gibi yemin ederek babalarını doğru söylediklerine, güvenilir olduklarına dair ikna etmeye çalışmışlardır. Ve bu yalanları sayesinde kardeşlerini yanlarına almışlar ve onu bir kuyunun derinliklerine atmışlardır. *“Onu götürüp de kuyunun dibine atmaya ittifakla karar verdikleri zaman, biz Yusuf’a: Andolsun ki sen onların bu işlerini onlar (işin) farkına varmadan, kendilerine haber verieceksin, diye vahyettik.”³⁰*

Kardeşleri Yusuf’u kuyuya atıp geri döndüklerinde ise kendilerini suçsuz göstermek için yine yalanlara başvurmuş ve sahte düzenler kurmuşlardır: *“Akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler. Dediler ki: “Ey Babamız, biz yarışmak üzere uzaklaştık; Yusuf’u eşyamızın yanında bıraktık. (Ne yazık ki) onu kurt yemiştir! Fakat biz*

27 Yusuf, 12/11-12.

28 Harun Yahya, *age*, s. 74-75.

29 Yusuf, 12/14.

30 Yusuf, 12/15.

doğru söyleyenlerden olsak da sen bize inanmazsın."³¹, "*Gömleğinin üzerine sahte bir kan (sürülmüş) olarak geldiler. (Yakup) dedi ki: Bilakis nefisleriniz sizi (kötü) bir işi güzel gösterdi. Artık (bana düşen) hakkıyla sabretmektir. Anlattığımız karşısında (bana) yardım edecek olan, ancak Allah'tır.*"³²

Yukarıda zikrettiğimiz ayetlerde de görüldüğü gibi, yalancılar, yalanlarını çeşitli delillerle desteklemeye çalışmaktadırlar. Hz. Yusuf'un kardeşleri yalanlarını ikna edici hale getirebilmek için ağlamaktadırlar. Ağlamak, duygu sömürüsü yapmak, kendini acındırmak, saf görünmek, yalancıların en belirgin taktikleri arasındadır. Bu şekilde karşı tarafı daha kolay ikna edebileceklerini sanırlar. Ayrıca "*biz doğruyu söylesek de sen bize inanmazsın*" diyerek duygu sömürüsünü daha da güçlendirmekte, kendilerini haksızlığa uğramış gibi göstermeye çalışmaktadırlar. Yalancıların sıklıkla başvurduğu bir başka taktik de budur.³³

Bu nedenle, müminlerin imanlarından şüphe duydukları kişilerin gösterdiği delilleri dikkatlice incelemeleri, ilk görünüşe aldanarak karar vermemeleri gerekir. Nitekim Hz. Yakup imanından kaynaklanan aklı, basireti ve feraseti ile oğullarını çok iyi tanımakta ve onların getirdikleri sahte delile aldanmamaktadır. Ağlamalarına ve kendilerini temize çıkarmaya çalışan ifadelerine rağmen onların yaptıkları kötülüğü de anlamıştır.³⁴

4. Hadislerde Yalan Kavramı

Hz. Peygamber (s) de yalandan şiddetle kaçınılmasını istemiş ve konuyla ilgili olarak; "*Size doğru sözlü olmayı tavsiye ederim. Çünkü doğruluk iyiliğe iyilik de cennete götürür...*"³⁵, "*Yalandan sakının. Çünkü yalancılar, hak yoldan sapmış, günaha dalmış kimselerle beraberdir. Yalancılar ve facirler cehenneme gireceklerdir...*"³⁶, "*Yalandan sakının. Yalanın ciddisi de şakası da iyi değildir...*"³⁷, "*Devamlı doğru söz söyleyen kişi, Allah katında doğru sözlü (sıddîk) olarak yazılır. Devamlı yalan söyleyen kişi de Allah katında çok yalancı (kezzâb) olarak yazılır.*"³⁸ buyurmaktadır.

Hz. Peygamber (s), bir hadislerinde; "*İnsanları güldürmek için yalan konuşan*

31 Yusuf, 12/16-17.

32 Yusuf, 12/18.

33 Harun Yahya, *age*, s. 76.

34 Harun Yahya, *age*, s. 76-77.

35 Ahmed b.Hanbel, *el-Müsned*, I, 3, 5, 7, 8, 384.

36 Müslim, *Birr*, 103, 105; Tirmizî, *Birr*, 46; İbn Mâce, *Mukaddime*, 4, 5, 7.

37 İbn Mâce, *Mukaddime*, 7.

38 Buhârî, *Edeb*, 69; Müslim, *Birr*, 102, 103; Ebu Dâvud, *Edeb*, 88; Tirmizî, *Birr*, 46.

kimseye yazıklar olsun!..."³⁹ buyurarak, doğru sözlü olmanın ve yalan sözden kaçınmanın ne kadar önemli olduğunu belirtmekte ve insanları güldürmek için anlatılan sözlerdeki yalanı bile şiddetle yasaklamaktadır. İnsanları eğlendirmek için söylenen yalan böyle bir ikaz ve uyarıya maruz ise, insanları aldatmak, menfaatler elde etmek veya bazı insanların hakkını çiğnemek gibi ciddi meselelerdeki yalanın manevî yaptırımı çok daha ağır olmalıdır.⁴⁰

İslâm dininde yalan söylemek münafıkların vasıflarından sayılmıştır. Nitekim Hz. Peygamber Efendimiz bir hadislerinde; "*Münafığın alameti üçtür: Konuştuğu vakit yalan söyler; vaat ettiğinde hulf eder (sözünden döner), emanet edilen şeye ihanet eder.*"⁴¹ buyurmuştur.

5. Yalanın Caiz Olduğu Durumlar

Yalan İslâm dininde her çeşit kötülüğün başı ve kaynağı kabul edilerek reddedilmiş olmasına rağmen bazı hallerde dince uygun kabul edilmiştir. Yani yalan söylemenin caiz olduğu yerler de vardır. Böyle bir durumda kişi yalan söylemekle günahkâr olmaz. Çünkü maksat yalan söylemek değil, bir kötülüğü önlemek veya bir iyilik yapmaktır. Dinimizde sadece üç yerde yalan söylemeye izin verilmiştir. Nitekim Hz. Peygamber bu hususta şöyle buyurmuştur: "*Ey insanlar! Sizi, kelebeğin ateşe tabi olması gibi yalana tabi olmanıza iten nedir? Şu üç özel durum dışında yalan söylemenin hepsi Âdemoğluna haramdır: 1. Hoşnut etmek için adamın hanımına yalan söylemesi, 2. Savaşta yalan söylenmesi, zira savaş hiledir, 3. İki Müslümanın arasını düzeltmek için kişinin yalan söylemesi.*"⁴²

Bu üç hususta, daha açıklayıcı olarak şunları söyleyebiliriz:

1. Hoşnut etmek için adamın hanımına yalan söylemesi: Karı kocanın birbirlerine karşı muhabbetlerini artıracak, aile yuvasını bir huzur yuvası yapacak davranışlarda, iltifatlarda bulunmaları gereklidir. Meselâ karı koca kendilerinde olan bazı vasıfları, gönüllerini hoş etmek, ülfet ve muhabbetlerini artırmak için mübalağalı olarak birbirlerine anlatabilirler. Yaptıkları işleri olduğundan fazla övebilirler. Bunda bir sakınca yoktur. Kocanın hanımına, kadının kocasına yalanı bir sevgi ifadesi olabileceği gibi yuvanın dağılma tehlikesi olduğu durumlarda aile birliğini sağlamak amacıyla da olabilir.

2. Savaşta yalan söylenmesi: Savaş esnasında düşmana karşı söylenen yalan

39 Ebu Dâvud, Edeb, 88; Tirmizî, Zühd, 10.

40 İbrahim Canan, *Hadis Ansiklopedisi, Kütüb-i Sitte*, Akçağ Yay., İstanbul, ts., c. XIV, s. 364.

41 Buhârî, İman, 24, Edeb, 69; Müslim, İman, 107, 108; Tirmizî, İman, 14; Mehmed Zahid Kotku, *Hadislerle Nasihatlar*, c. I, s. 14.

42 Tirmizî, Birr, 26.

caizdir. Çünkü “savaş bir hiledir.” Düşmanın Müslümanlara zarar vermesini önlemek için onlara yanlış bilgi vermek, yalan söyleyerek onları yanıltmakta bir sakınca yoktur. Böyle durumlarda doğru değil, bilakis yalan söylemek gerekir. Yalan söylemeye müsaade edilmesi sadece savaş alanı ile ve savaşçılar ile sınırlı değildir. Bilakis Müslümanların kendisiyle fiili savaş hali olduğunda düşman kafirlere karşı yalan söylemeleri caizdir.

3. İki Müslümanın arasını düzeltmek için: Birbirine dargın olan iki Müslümanı barıştırmak için aracılık yapan bir kişi, o kişilerin birbirlerine karşı soğukluğunu, kızgınlığını gidermek ve onları barıştırmak maksadıyla yalan söyleyebilir. Meselâ iki dargın kişiden birine gidip filan kişi seninle ilgili olarak ‘çok dürüst, güvenilir, samimi ve iyi bir insandır’ diyor şeklinde böyle bir şey söylemediği halde ikisi arasını yumuşatmak ve birbiriyle barıştırmak için bu türlü yalan söz söyleyebilir. Nitekim Hz. Peygamber bir hadisi şeriflerinde; “*İn-sanlar arasını düzelten, bunun için hayırlı söz söyleyen ve hayırlı söz ulaştıran kimse yalancı değildir.*”⁴³ buyurmuştur. Zulüm ve haksızlığa uğramış bir adamın can, mal veya namusunun zarar görmekten kurtarılması için de yalan söylenebilir.

6. Yalanın Zararları

Yalan rûhî bir hastalıktır, Müslümanların kendilerini bu manevi hastalıktan korumaları gerekir. Çocuklar daha küçük yaşlarından itibaren doğru sözlülüğe alıştırılmalı, yalanın zararları kendilerine anlatılmalıdır.

Yalanın gerek ferdî gerek sosyal hayatımızda birçok zararı vardır. Ferdî olarak insanın yalandan medet beklemesi kesinlikle doğru değildir. Çünkü yalan er geç ortaya çıkar. Nitekim bu hakikati atalarımız; “*yalancının mumu yatıya kadar yanar.*” sözleriyle çok güzel ve veciz bir şekilde belirtmişlerdir. Yalan söylediği ortaya çıkan insanlar, toplumda kendilerine güvenilemeyen, saygı duyulmayan ve sevilmeyen insanlar durumuna düşerler. Kısaca yalan, insanı dünyada da ahirette de felâkete sürükler.

Bu dünya hayatında, yalan söyleyerek, sinsilik ve ikiyüzlülük yapan kişi, ilk bakışta bazı kârlar elde ediyor ve çıkarlar sağlıyor gibi görünebilir. Ancak bu durum aldatıcıdır. Yalancı sonuç itibarı ile daima kaybeder. Dünyada gerçek dostluğu, sevgiyi, güveni, samimiyeti, yakınlığı, huzur ve rahatlığı yaşayamaz; ahirette ise çok şiddetli bir azapla karşılık görecektir.⁴⁴

Ayrıca müminler arasında mevcut olan sevgi ve kardeşlik duyguları yalanla

43 Buhârî, Sulh, 2; Müslim, Birr, 101; Ebu Dâvud, Edeb, 58; Tirmizî, Birr, 26.

44 Harun Yahya, *age*, s.105.

sarsılır. Birbirine güven duygusunu yok ederek insanları birbirine düşürür ve toplum içinde karışıklıklara sebep olur. Aynı zamanda dostlukları yıkar, yerine düşmanlık tohumları eker. Çünkü yalan fertler arasındaki güven duygusunu ortadan kaldırdığı gibi, ailelerin parçalanmasına, komşuluk ilişkilerinin bozulmasına, toplumda yardımlaşma duygusunun körelmesine de sebep olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı yalan söylemek aynı zamanda sosyal bir yaradır.

Burada yalanın zararları ile ilgili bazı İslâm âlimlerinin görüşlerini nakletmek istiyoruz:

Gazalî:

“Yalan büyük günahların analarındandır. Kişi yalancı bilinirse sözüne güven kalmaz, gözlerden düşer, insanların yanında değersiz olur. Yalanın çirkinliğini anlamak istersen, başkalarının yalanının çirkinliğine bak, nefsin ondan ne kadar nefret duyacak gör, yalanının sahibini ne kadar alçaltacağına, söyleyeceği yalanını ne kadar çirkin bulacağına dikkat et...”⁴⁵

Abdülkadir Geylani:

“Şeytan sana neler yapmadı ki... Yalanı sana sevdirdi. Kötü işleri sana süsledi.”

“Yazık sana, halka doğruluk söylersin; ama işin yalan...”

“Doğruluk yeryüzünde Allah’ın kılıcıdır. Hangi şeyin üzerine konsa onu keser.”

“Allah kulda doğruluk ister. Ona varmak isteyene marifet nuru gerektir. İrfan sahiplerinin kalbinde marifet güneşi doğmuştur. O güneş gece ve gündüz sönmez. O güneşe sahip olanlar doğru olurlar.”⁴⁶

7. Yalandan Kurtulma Yolları

Yalan söyleyen insanları incelediğimizde Allah korkusu ve ahiret inancı zayıf olanların genellikle daha fazla yalan söylediklerini görmekteyiz. Dolayısıyla biz burada yalandan kurtulma çarelerini üç başlıkta incelemek istiyoruz.

a) Allah Korkusu

İyi bir araştırma yapıldığında bir insanın yalan söyleyebilmesinin birinci sebebinin Allah’ı gereği gibi tanımaması ve O’ndan korkup sakınmaması olduğu görülecektir. Her nerede olursa olsun Allah’ın kendisini gördüğünü, işittiğini bilen, hatta kalbinden geçenleri, bilinçaltındaki düşüncelerini dahi Allah’ın bildiğini bilen bir insan, hiçbir zaman yalan söyleyemez. Allah’ın yasaklarını çiğnemekten korkup sakınır. Ahirette hesabını veremeyeceği tek bir söz dahi söylemez. Dalgınlıkla veya yanlışlıkla ağzından gerçek olmayan tek bir söz dahi

45 Gazalî, *İhya*, c. III, s. 299; Canan, *age*, c. IX, s. 213; Harun Yahya, *age*, s.99.

46 Abdülkadir Geylani, *İlâhî Armağan*, çev.: Abdülkadir Akçiçek, Rahmet Yay., Ankara 1962, c. II, s. 17; Harun Yahya, *age*, s.103.

çıksa hemen onu düzeltir ve Allah'tan bağışlanma diler.⁴⁷

Allah'ı tanıyan bir insan, yalan söylemekten dolayı dünyada ve ahirette karşılaşacağı azaptan korkup sakınır. Allah, Kur'an'ın birçok ayetinde hileli düzen kuranların tuzaklarının bozulduğunu bildirmektedir: *"Onlar yeryüzünde büyüklük taslayarak kötü tuzaklar kuruyorlardı. Halbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer. Onlar öncekilerin kanunundan başkasını mı bekliyorlar? Sen, Allah'ın kanununda kesinlikle bir değişiklik bulamazsın ve sen, Allah'ın kanununda kesinlikle bir sapma da bulamazsın."*⁴⁸

Sadece yalancılık için değil, bir insanın diğer tüm kötü ahlâkî özelliklerini terk etmesi için Allah'tan korkup sakınması, ahiretin varlığına, orada hesap ve recaeğine inanması ve cehennem azabından korkması gerekir. Allah, bir ayetinde *"... Sen, yalnızca gayb ile Rablerinden 'içleri titreyerek-korkmakta' olanları ve dosdoğru namazı kılanları uyarırsın. Kim temizlenip-arınırsa, artık o, kendi nefsi için temizlenip-arınmıştır. Sonunda dönüş Allah'adır."*⁴⁹ diyerek bu gerçeği bildirmiştir.

Ayrıca, yalancının yalanlarını her seferinde açığa çıkartmak, ona inanmış görünerek ona ortak olmamak da o kişiyi yalan söylemekten vazgeçirebilir. Çünkü insanlar yalanlarına ses çıkarılmadığında başkalarını aldatabildiklerini sanmakta ve bu nedenle hem kibirlenmekte hem de bu kötü huylarından vazgeçmemektedirler.

Yalandan vazgeçmek ve bu konuda kararlı olmak için, o kişi insanların karşısındaki durumunun hiçbir öneminin olmadığını da düşünmelidir. Çünkü yalan ya itibar için, ya da bir çıkar için söylenir. Bir insan, insanların aciz kullar olduklarını, onların rızalarının değil Allah'ın rızasını kazanmanın önemli olduğunu kavradığında, yalan söylemesinin bir anlamı ve nedeni de kalmayacaktır.⁵⁰

b) Ahiret İnancı

Yalancıların en önemli özelliklerinden biri de ya ahirete inanmamaları veya zayıf inançlı olup ahireti pek düşünmemeleridir. Allah'ın bir ayetinde bildirdiği gibi, *"Yalanı, yalnızca Allah'ın ayetlerine inanmayanlar uydurur..."*⁵¹

Dünyada söyledikleri ve yaptıklarından dolayı ahirette hesaba çekileceklerini unutarak yalan söyleyen, sinsilik yapan, samimiyetsiz insanlar, ahirette ya-

47 Harun Yahya, *age*, ss. 91-92.

48 Fatır, 35/43.

49 Fatır, 35/18.

50 Harun Yahya, *age*, s.92.

51 Nahl, 16/105.

lan söylemeye güç bulamayacaklardır. Onlar yalan söylemeye yeltenseler dahi, Allah onların yalan söylemelerine imkân tanımayacak, onların ağızlarını mühürleyecek, kendilerini iradeleri dışında konuşturarak, onlar hakkındaki gerçekleri söylettirecektir.⁵²

Nitekim Allah yalancının kendi kendisine ihanetini ve gerçekleri ortaya çıkarmasını ayetlerde şöyle bildirir: *“Bugün Biz onların ağızlarını mühürleriz; (günahıtan ve sevaptan yana) kazandıklarını, elleri Bize söylemekte, ayakları (aleyhlerinde) şahitlik etmektedir.”*⁵³

Hesap günü Allah’ın huzuruna geldikleri zaman, işitme, görme duyuları ve derileri kendi aleyhlerine şahitlik edecektir. *“Nihayet oraya vardıklarında kulakları, gözleri ve derileri, yaptıkları işler hakkında aleyhlerine şahitlik ettiler. Kendi derilerine: ‘Niçin aleyhimize şahitlik ettiniz?’ dediler. Derileri: ‘Her şeyi konuşturan Allah bizi konuşturdu. Sizi ilk defa O yaratmıştı, işte O’na döndürülüyorsunuz.’ dediler.”*⁵⁴, *“Siz (günah işlerken) kulaklarınız, gözleriniz ve derilerinizin aleyhinize şahitlik etmesinden gizlenmiyordunuz, yaptıklarınızın çoğunu Allah’ın bilmeyeceğini sanıyordunuz. İşte Rabbinize karşı beslediğiniz bu zannınız sizi helak etti, ziyana uğrayanlardan oldunuz. Şimdi eğer dayanabilirlerse, artık onlar için konaklama yeri atıştır. Ve eğer özür dileyip Rablerini razı etmek isterlerse özürleri kabul edilmeyecektir. (çünkü özür dileme vakti geçmiştir artık.)”*⁵⁵

Allah ayetlerinde “yalancı günahkarların” hesap gününde nasıl bir muamele göreceklerini ve kendileri yıllar boyunca içlerindeki gizlemiş olsalar da, o gün içlerindeki nasıl ortaya çıkacağını şöyle bildirmektedir: *“Hayır, hayır! Eğer o, (bu tutumundan) vazgeçmezse, derhal onu alnından (perçeminden), o yalancı, günahkâr olan alnından (perçemden) yakalınız (cehenneme atarız.) O hemen gidip meclisini (yakın çevresini ve yandaşlarını) çağırınsın. Biz de zebanileri çağıracağız. Hayır! Ona boyun eğme Allah’a secde et ve (yalnızca O’na) yaklaş.”*⁵⁶, *“Gerçekten insan, Rabine karşı nankördür. Ve gerçekten, kendisi buna şahittir. O mal sevgisine de aşırı derecede düşkündür. (İnsan) düşünmez mi ki, kabirlerde olanlar diriltilip dışarı atıldığı, ve kalplerde gizlenenler ortaya konduğu zaman (hali ne olacak!) Şüphesiz Rableri o gün onlardan tamamıyla haberdardır.”*⁵⁷

Dünya hayatında yalancıların yalanları her zaman yüzlerine vurulmaz. Ki-

52 Bakara, 2/7; Yasin, 36/65.

53 Yasin, 36/65.

54 Fussilet, 41/20-21.

55 Fussilet, 41/22-24.

56 Alak, 96/15-19.

57 Adiyat, 100/6-11.

mi zaman yalan söyledikleri fark edilmez, kimi zaman da yalanlarına sabır gösterilir. Ancak her insan, ahirette yaptığı kötülüğün karşılığını misliyle alacaktır. Allah bir ayette ölüm anında dahi, meleklere yalan söyleyenlerin yalanlarının nasıl kabul edilmediğini ve kendilerine verilen karşılığı şöyle haber vermektedir: *“Kendi nefislerine zulmedenlere melekler, canlarını alırken: “Nerde idiniz?” dediler. Onlar: “Biz, yeryüzünde çaresizdik” diye cevap verdiler. Melekler de: “Hicret etmeniz için Allah’ın arzı geniş değil miydi?” derler. İşte onların barınma yeri cehennemdir. Orası ne kötü bir gidiş yeridir.”*⁵⁸

Allah Kendisine karşı yalanlar söyleyenlerin ölüm anlarını ve uğradıkları sonu ise ayette şöyle bildirir: *“Allah’a karşı yalan uydurandan yahut kendisine hiçbir şey vahyedilmemişken ‘Bana da vahy geldi’ diyenden ve ‘Ben de Allah’ın indirdiği ayetlerin benzerini indireceğim’ diyenden daha zâlim kim vardır? O zâlimler, ölümün ‘şiddetli sarsıntıları’ içinde, melekler de pençelerini uzatmış, onlara: “Haydi canlarınızı kurtarın Allah’a karşı gerçek olmayanı söylemenizden ve O’nun ayetlerine karşı büyükleneren (yüz çevirmenizden) dolayı, bugün alçaltıcı bir azabla cezalandırılacaksınız” derken onların halini bir görsen.”*⁵⁹

Allah’ın sınırlarına uymayanlar, yalanı alışkanlık haline getirenler, ahirette yalanlarından dolayı büyük bir pişmanlık duyacaklardır. Akıl ve vicdan sahibi her insanın bu sonu düşünerek yalanın büyük küçük her türlüsünden uzak durması, daima doğru sözlü olması gerekir.⁶⁰

c) Doğruluktan Ayrılmamak

Yalanın zıddı sıdk, Türkçede “doğruluk, dürüstlük” anlamına gelmektedir.⁶¹ Sözünde özünde ve yaşayışında doğru ve dürüst olan kişiye ‘sıddîk’ denilir. Kur’an’da sıddıklar, Allah’ın sonsuz lütuflarına kavuşmuş oldukları bildirilen ve Allah katında en yüksek dereceye ulaşmış olan dört zümre arasında ikinci sırada zikredilen insanlardır. İslâm ahlâkçıları doğruluğu farklı tutum ve davranışlarda ortaya çıkması açısından üç gruba ayırmaktadırlar:

a) Kalpte ve niyette sıdk: İhlâssız hiçbir amelin makbul olmadığı hükmü, İslâm’ın temel prensiplerindendir. Bu sebeple İslâm ahlâkına göre “özünde doğru olmak” iyi insan ve iyi Müslüman olmanın temel şartı olarak kabul edilmektedir. Nitekim İslâm, ihlâsa dayanmayan sahte iyilik tezahürünü ‘münafıklık’

58 Nisa, 4/97.

59 Enam, 6/93.

60 Harun Yahya, *age*, s.94.

61 Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, M.E.B.Yay., İstanbul 1993, c. III, s. 204; *Ansiklopedik İslâm Lügatı*, c. II, s. 623.

olarak kabul etmektedir.

b) Konuşmada sıdk: İslâm ahlâkçılarına göre dini ve içtimai zarara yol açmadıkça söylenen her sözün gerçeği yansıtması, eğer bir vaatte bulunulmuş ise bunun yerine getirilmesi sıdkın gereğidir. Şahsi ve gayr-i meşru hiçbir çıkar endişesi doğruluktan ayrılmayı mazur gösteremez. Nitekim Hz. Peygamber (s), *“kendiniz için tehlikeli görseniz bile doğruluğu arayın ve tercih ediniz; çünkü gerçekte bu başarı ve selamettir. Faydalı görseniz bile yalandan sakınınız; çünkü bunda tehlike vardır.”*⁶² buyurmuştur.

c) Amelde sıdk: İnsanın üzerine düşen işleri hakkıyla yerine getirmesi, işlerin dini ve ahlâki prensiplere uygun düşmesi ve insanların hayrına olması amelde dürüstlüğü gereğidir.⁶³

Doğruluk, peygamberler şiarı, yalan ise kafir ve münafık sıfatıdır. Yalan, küfrün en önemli esası, nifakın en bariz alameti, Allah’ın bildiğine muhalif iddiada bulunmanın adıdır. Bilhassa günümüzde yalan, bütünüyle güzel ahlâki tahrip etmiş, dünyayı yalancıların at oynattıkları yer haline getirmiş öyle korkunç bir içtimai hastalıktır ki, hayatın kapılarını ona açıp yurttan-yuvada, çarşıda-pazarda, parlamentoda-kışlada ona serbest dolaşım hakkı tanıyan hiçbir millet iflah olmamıştır ve olamaz da. Buna karşılık İslâmiyetin en ehemmiyetli esası, imanın en bariz hassası, Muhammedî ahlâkın temel taşı, enbiya ve evliyanın en mümeyyiz vasfı, maddi ve manevi terakkinin biricik mihveri de doğruluktur.⁶⁴

Netice olarak şunu diyebiliriz ki, İslâm dininde doğruluk bütün iyiliklerin temeli, yalan ise bütün kötülüklerin anası olarak kabul edilmiştir.

Hz. Peygamber, Allah’tan alıp insanlara tebliğ ettiği Kur’an’ın güzel ilkelelerini herkesten önce kendi hayatında tatbik etmiştir. Kur’an’da bizlere emredilen hususlardan biri de doğruluktur.⁶⁵ Hz. Peygamber, bir doğruluk örneği idi. Onun en büyük hedeflerinden biri de doğru insanlardan oluşan bir toplum oluşturmaktı. Bu bakımdan önce kendisi doğruluk örneği olmuştur. Doğruluk onun hayatının her safhasında görülen bir haslettir. Onun içi ile dışı, özü ile sözü birdi. Bir başka deyişle, O, olduğu gibi görünür görüldüğü gibi olurdu. Onun söyledikleri ile yaptıkları arasında bir farklılık görmek mümkün değildi.

62 Alauddin Ali Muttaki b. Hüsameddin el-Hindi Muttaki, *Kenzu’l-Ummal*, Beyrut 1985, c. III, s. 344; Muhammed Abdurrauf Münâvî, *Feyzu’l-Kadir Şerhu Câmi’-s-Sağir*, Beyrut 1938, c. III, s. 232.

63 *Ansiklopedik İslâm Lüğatı*, c. II, s. 623.

64 Canan, *age*, c. IX, ss. 222-223.

65 Bk., Hud, 11/112; Şura, 42/15.

Hayatı boyunca insanları doğruluğa sevk etmeye gayret göstermiştir. Bir defasında kendisine nasihat etmesini isteyen bir kimseye: “Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol”⁶⁶ demiştir. Hz. Peygamber, doğruluğu Allah’a imandan sonra dile getirmiş ve doğrulukla Allah’a iman arasında bir bağlantı kurmuştur. Yine bir başka hadisinde; “Doğruluktan ayrılmayınız. Doğruluk sizi birre (iyiliğe), o da sizi cennete ulaştırır. Kişi doğru olur ve daima doğruluğu araştırırsa Allah katında sıddıklardan yazılır. Yalandan sakınınız. Yalan da insanı günaha, o da cehenneme götürür. Kişi durmadan yalan söyler ve yalan üzere iş yaparsa Allah katında yalancılar-dan yazılır.”⁶⁷ buyurmuştur.

Bir defasında Rasulullah ashabına: “Bana şu altı şey hakkında söz verin, ben de size cennete gireceğinize dair garanti vereyim: Konuştuğunuz zaman doğru konuşun! Va’dettiğiniz zaman yerine getirin! Emanette emin olun! İrzınızı namusunuzu koruyun! Gözlerinizi harama bakmaktan sakının! Ellerinizi haramdan uzak tutun.”⁶⁸ demiştir.

Hz. Peygamber en doğru insandı, O’nun dostları bir tarafa, baş düşmanları bile doğruluğunu itiraf etmekten kendilerini alamamışlardır. Getirdiği dini yalanlamışlar, ama onu yalanlayamamışlardır. Bu hususta İslâm’ın meşhur baş düşmanı Ebu Cehil’in iki itirafını anlatırsak, başka söze gerek kalmaz sanırım: Ebu Cehil bir defasında Hz. Peygamber (s)’e şöyle demişti: “Ey Muhammed biz seni yalanlamıyoruz, fakat senin getirdiklerini yalanlıyoruz.” Bedir savaşı olacağı gün müşriklerden Ahnes b.Şerik, Ebu Cehil’e hitaben, “Ya Ebu’l-Hakem, burada senden ve benden başka kimse yok. Doğru söyle, Muhammed sadık mıdır, yalancı mıdır?” demişti. Ebu Cehil’in cevabı çok açıktır: “Vallahi Muhammed sadıktır, doğrudur. O, hayatında hiç yalan söylememiştir.”⁶⁹

Doğruluğun zıddı olan ikiyüzlülük, yalancılık, sahtekarlık gibi kötü huylar bireyler arasında sağlıklı ilişkiler kurma imkanını ortadan kaldırır. Hz. Peygamber de daima, insanlara bu kötü huylardan şiddetle kaçınmalarını söylemiştir. İnsanlar, kendilerine daima yalan söyleyen ikiyüzlü, sahtekar kişilere inanmazlar ve söylediklerine itibar etmezler. Dolayısıyla İslâm’ı insanlara aktaracak tebliğ ve davet görevini yerine getirecek olan insanların hayatları boyunca doğruluktan kesinlikle ayrılmamaları gerekir.

66 Müslim, İman, 62; Ahmed b.Hanbel, *age*, c. III, s. 413; c. IV, s. 385.

67 Buhârî, Edeb, 69; Müslim, Birr, 105; Ebu Davud, Edeb, 80.

68 Ahmed b.Hanbel, *age*, c. V, s. 323.

69 Ebu Abdillâh Kurtubî, *el-Câmi Li Ahkâmî'l-Kur'an*, Beyrut, ts., c. VI, s. 268.

Sonuç

Sözün gerçeğe uygun olmaması şeklinde tarif edilen yalan, kalbin manevî hastalıklarından biridir. İslâm dininde şiddetle haram kılınmış kaçınılması gereken günahlardan kabul edilmiştir. Aynı zamanda dinimizde yalan bütün kötülüklerin anası olarak kabul edilmiş ve insanların kesinlikle sakınması gereken ruhî hastalıklardan biri olarak nitelendirilmiştir.

Kezîb kavramı, Kur'an'da çok kullanılan kavramlardan biridir. Çeşitli türevleriyle tam 382 yerde geçmektedir. Kur'an'da yalanın kötülüğünü belirten ve yalandan sakınmayı tavsiye eden birçok ayet bulunmaktadır. Kur'an'dan anlaşıldığına göre, yalan, kafir ve münafık sıfatıdır. Yalan, küfrün en önemli esası, nifakın en bariz alameti, Allah'ın bildiğine muhalif iddiada bulunmanın adıdır.

Yalan, günümüzde çok yaygın olarak işlenen günahlardan biridir. Günümüz insanı "beyaz yalan" diyerek yalan söylemeyi meşru göstermeye çalışmakta ve dolayısıyla sürekli işlenen bir günah olarak karşımıza çıkmaktadır.

Müslümanların kendilerini bu manevî hastalıktan korumaları gerekir. Çocuklar daha küçük yaşlarından itibaren doğru sözlülüğe alıştırılmalı, yalanın zararları kendilerine anlatılmalıdır. Yalanın gerek ferdî gerek sosyal hayatımızda birçok zararı vardır.

Yalan söyleyenleri incelediğimizde genellikle Allah korkusu ve ahiret inancı zayıf olan insanların yalanı daha fazla kullandıklarını görmekteyiz. İnsanların birbirine güven duygusunu yok ederek, birbirine düşüren ve toplum içinde karışıklıklara sebep olan yalandan kurtulmak için Allah korkusunu ve ahiret inancını insanların kalplerine iyice yerleştirmek ve yalanın zıttı olan doğruluğun ne kadar önemli olduğunu insanlara öğretmek gerekir.